Rav Yossi Goldin
OU Israel/Nitzanim
Cheshvan/October 2026

Birkot HaShachar Part Three- Birkot HaShachar in Various Scenarios Part 2

I. If someone wakes up in the middle of the night

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן מז

סעיף יג-...המשכים קודם אור היום, מברך כל סדר הברכות חוץ מברכת הנותן לשכוי בינה ופרשת התמיד (ע"ל סי' א' סעיף ו') שימתין מלאומרה עד שיאור היום.

2. משנה ברורה סימן מז

(לא) בינה - והאחרונים הסכימו שגם ברכה זו יכול לברך אפילו קודם שיאיר היום אך י"א שלכתחלה יש ליזהר שלא לברך אותה קודם שיאיר היום אם לא ששמע קול תרנגול ובדיעבד יצא אפילו לא שמע קול תרנגול ודוקא שיברך אותה מחצות לילה ואילך אבל קודם חצות אפילו בדיעבד יחזור ויברך ואפילו [בז] אם שמע קול תרנגול ועיין בביאור הלכה:

3. פניני הלכה, תפילה ט':ה'

הקם אחר חצות הלילה לכמה שעות ומתכנן לחזור אחר כך למיטתו ולישון עד תפילת שחרית, כגון חייל שקם אחר חצות הלילה לשמירה וחוזר אח"כ לישון – יברך את ברכות השחר אחר הקימה העיקרית שלו. אם מבחינתו הקימה הראשונה היא העיקרית, ומה שהוא ישן אח"כ נחשב אצלו כמו שינה באמצע היום, יברך אחר הקימה הראשונה. אבל אם הקימה השנייה היא העיקרית, יברך אחר הקימה השנייה. ולמנהג המקובלים, בכל אופן אם הקימה הראשונה אחר חצות הלילה, יברך אחר הקימה הראשונה. ואם לא ברכן אחר הקימה הראשונה יברכן אחר הקימה השנייה.

II. Latest Time for Birkot HaShachar

4. כף החיים על שולחן ערוך אורח חיים ע"א:ד'

ועל כן הנראה לענין דינא דאם הוא נשתהא ולא התפלל עדיין כיון דיכול להתפלל עד חצות היום ג"כ יכול לברך ברה"ש שכיון שעדיין לא נעשה תיקון התפלה ע"י ג"כ יוכל לברך ברה"ש קודם תפלה וה"ה לאונן אם נקבר מיתו קודם חצות שיכול להתפלל אח"כ, רק לפי סברת הזר"א ודעמיה שכתבו דלא יוכל להתפלל אלא עד שליש היום ג"כ לא יברך ברה"ש אלא עד שליש היום. ושאר כל אדם אם שכח לברך אותם קודם תפלה ורוצה לברך אותם אח"כ אם הוא קודם שליש היום אין מזניחין אותו אבל לא אח"כ משום דיש פלוגתא בזה כנז"ל דק"ל ספק ברכות להקל

Rav Yossi Goldin
OU Israel/Nitzanim
Cheshvan/October 2026

5. באור הלכה סימן נב

היוצא מכל זה דעד חצות בודאי אין לחוש להפסידו הברכות עבור זה ואפילו לאחר חצות יש לסמוך בדיעבד להקל כי לא מצאתי לאחד מן הפוסקים שיתן זמן לברכות לפי מה דנהיגין היום כהפוסקים דעל מנהג העולם הוא מברך. אחר כותבי כל אלה מצאתי לתשובת הרשב"א [והובאה בסימן ד' בב"י ד"ה ומשמע מדברי הרא"ש וכו'] ומשמע שם לכאורה מלשונו דעיקר ברכות השחר ניתקנו בבוקר ובשביל זה תקנו ג"כ לנטילת ידים בבוקר דוקא עיי"ש ע"כ נראה דלכתחלה בודאי יש להחמיר לברך אותם בבקר בזמן תפילה ובדיעבד יש לסמוך על הגדולים הנ"ל עכ"פ עד חצות כי תפלה גופה חיובה בעצם עד חצות כדלקמן בסימן פ"ט ס"א ע"ש ומי שמברך אותם אח"כ בדיעבד אין למחות בידו וכנ"ל:

6. מעשה רב הלכות ברכות השחר סעיף ט

כל ברכות השחר, אם שכח לאומרן, יש שהות לאומרן כל היום, וגם בלילה עד השינה

7. פסקי תשובות אורח חיים סימן מו

ואם נתאחר ושכח לומר ברכות השחר בבוקר, יקפיד לאומרם עוד קודם שיעבור ד' שעות (שהוא סוף זמן תפילה), כי לכמה92 מהפוסקים לאחר ד' שעות שוב אין לומר ברכות השחר, ואם כי למעשה93 נקטינן שבדיעבד יוכל לאמרם עד חצות, וגם האומרם לאחר חצות אין מוחין בידו, והמשנ"ב (סימן נ"ב סק"י וביה"ל שם ד"ה כל הברכות) מביא שיטת הגר"א שגם94 בלילה עד השינה יוכל להשלימן, מכל מקום מאד יש להשתדל לא ליכנס לחששות וספיקות ולברכן עוד קודם שיעבור ד' שעות.

III. Women and Birkot HaShachar

8. פסקי תשובות אורח חיים סימן מו

אכן דין אהניא ליה דהוי ליה כברכות הנהנין, שגם נשים חייבות בו, אע"ג דלכאורה הרי הן ברכות התלויות בזמן (ונוסחת הנשים בכמה מהברכות - להלן אות י"ב).

9. שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן ד

ולפי זה עדיין יש לומר שמכיון שאינן נוהגות אלא ביום, הרי הם כמצות עשה שהזמן גרמא, אולם זה אינו, שהרי מבואר במחזור ויטרי (סימן מ"ו עמוד כ"ה), ובתשובת הרא"ש (כלל ד' סימן א'), שהמשכים לקום קודם עמוד השחר, יכול לברך כל ברכות השחר. (ואף על פי שבשו"ת מהר"ח אור זרוע סימן ק"א כתב להסתפק בדין זה, שאולי לא נתקנו ברכות השחר לאומרם אלא כשיאיר היום שהוא זמן כל הענינים האלה. ע"ש. אין ספקו מוציא מידי ודאי של הפוסקים הנ"ל). נמצא שאין לברכות השחר הגבלת זמן, ונוהגות ביום ובלילה, ואם כן אין ברכות אלה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא.

10. פניני הלכה תפילת נשים ו:א:הערה 1

Rav Yossi Goldin
OU Israel/Nitzanim
Cheshvan/October 2026

אולם למעשה, ברור שנשים צריכות לברך ברכות השחר, ואף מנהג הספרדיות כן. וכמה טעמים לכך וכל אחד מהם מספיק להלכה. ראשית, מפני שנפסק להלכה שזמנן של ברכות השחר כל היום (כמבואר בהמשך הלכה ה', וכ"כ ביחו"ד ד, ד). שנית, מפני שהן ברכות ההודאה, שנשים חייבות בהן כגברים, שאסור לאדם ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה (ברכות לה, א). ובשו"ת מחזה אליהו יג, באר עפ"י סברות טו"א וחכמת שלמה, שגם לדה"ח אין ברכות השחר נחשבות שהזמן גרמן, אלא המציאות שקמים בבוקר גורמת לכך שצריך לברכן סמוך לתחילת הנאתן.

11. **Rabbi Ezra Bick** https://etzion.org.il/en/halakha/orach-chaim/prayer-and-blessings/birkot-ha-shachar-reaction-or-morning-routine

This should be obvious from the context of these blessings as well. The regular *birkot ha-re'iya* are responses to unusual – even extraordinary – events which impinge on our daily routine, and therefore require a special response. Overwhelming natural events, special good news, once-a-year occasions – all these require one to give expression to his response whereby he recognizes the presence of God. It is not surprising that the halakha generally limits the frequency of these blessings. The blessing on viewing the "great sea," for instance, is not recited if one has already recited the blessing in the last thirty days. The reason is that these blessings are **responses**, and they are based on the natural presence of the emotional response in the observer. The events of *birkot ha-shachar* – when one opens one's eyes, when one stretches one's limbs, when one gets dressed, when one covers one's head, when one stands, when one tightens one's belt, etc., are all, practically speaking, trivial. It is not just that they are not unusual; they are the epitome of the usual. These are simply the daily occurrences that attend the process of waking up. What is more, they are trivial in another sense. The Sages have broken down the process of beginning the day into minute steps, ones which would normally not demand individual attention. Becoming aware of the light (hearing the rooster), opening one's eyes, placing one's feet on the ground, standing up, dressing, covering one's head, tightening one's belt – these are treated as separate events eliciting separate responses in the form of separate blessings. By the standards of *hilkhot berakhot*, none of these events would engender a blessing – and surely not all them one after another.

It seems clear that according to the Rambam, the genuine focus of *birkot ha-shachar* is that they should be recited daily, in exactly the same way that one should recite the *Amida* daily. The need for specific events mandated by the Rambam should not be understood as the *mechayev* of the blessings, but merely as a condition. It is understood that each of these events will occur in a normal day and the blessings refers to them. If the event is absent, then the blessing cannot be recited, since it is then meaningless. But the point is not to **respond** to a particular event, but to begin the day with a proper recognition of one's place in the world and

the contingencies of human existence. Hence, the aim of the Sages is not to tell us how to respond to an imposing human experience, but on the contrary, to draw our attentionto an otherwise overlooked aspect of human existence. The actual event is important because the goal of these blessings is to force us to perceive those events, to pay attention to the minutiae of what it means to begin to be alive and active in the morning. We are not responding to the event; we are focusing on the event and placing it in the context of the creative power of God. The Sages broke down the process of getting up into tiny steps to force us to realize how amazing that process is, and how much God is doing to allow each of us to begin the day. The extreme and exaggerated division of the process of waking up is exactly the point here – the Sages are forcing us to pay minute attention to what otherwise we would totally ignore. In fact, for most of these steps, we would not notice them precisely because we would be barely awake when they took place.